

Максимовська Наталія Олександрівна
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОГО КОНСАЛТИНГУ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Розглядається консалтингова діяльність як один з механізмів вдосконалення освітнього процесу вищого навчального закладу. Педагогічний консалтинг в умовах соціально-культурних трансформацій сприяє оптимізації організації навчальної діяльності, підвищенню кваліфікації педагогічних працівників.

Ключові слова: педагогічний консалтинг, заклад вищої освіти, студентська молодь.

В умовах побудови глобальної культури людства актуалізується процес виконання закладом вищої освіти ролі авангарду у процесі збереження культурної ідентичності різних народів та просування національних і державних спільнот до безвіктимної інтеграції на основі загальнолюдських цінностей. В нашій країні ситуація характеризується тим, що система вищої освіти одночасно виконує три відповідальні завдання – сприяє відбудові національної держави, інтегрується до євроспільноти, стає суб'єктом розбудови інформаційного суспільства. Отже, сучасний заклад вищої освіти концентрує в собі ці зобов'язання, перебуває в інформаційному середовищі, яке дедалі усталюється, нівелює межі між освітою та соціально-культурним простором, робить його відкритішим, ніж раніше, що потребує відповідного вдосконалення мети, завдань, змісту, методів та форм організації освітнього процесу. Оскільки залучення до цінностей культури реалізується непримусовими засобами, консалтинг як інноваційна технологія вдосконалення якості вищої освіти може розглядатися як фактор розбудови сприятливого освітнього середовища та становлення студентства як суб'єкта соціальної взаємодії в цьому процесі.

Особливості педагогічного консалтингу досліджували Т. Білошицька, Н. Василенко, С. Воровщиков, В. Сидоренко, Н. Стяглик, Д. Тарасов, С. Шмалей та інші. Однак, в сучасних умовах актуалізується визначення концептуальних задач його здійснення у вищих навчальних установах. Отже, метою статті є розгляд сутності та змісту консалтингової діяльності у закладах освіти вищого рівня.

Законодавство визначає вищу освіту як сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів

мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-естетичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у вищому навчальному закладі (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти [2]. В сучасному законодавстві щодо вищої освіти переважає ціннісно-компетентнісний підхід до створення умов у вищому навчальному закладі для набуття освіти високої якості. Так, компетентність – динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну діяльність.

Фактором розвитку компетентності, оптимізації освітнього процесу, тобто надання йому найвигідніших характеристик, співвідношень, вибір варіанту, який надасть якісніші результати, стає процес консультаційного супроводу учасників освітнього процесу, тобто консалтингової діяльності у соціально-виховному просторі закладу вищої освіти, що передбачає врівноваження всіх факторів, які впливають на здійснення освітньої діяльності: глобальних, регіональних, локальних, організаційних, суб'єктних. Таким чином, на часі запровадження педагогічного консалтингу у вищому навчальному закладі як інноваційної технології освітніх перетворень.

У широкому смислі консалтинг це вид інтелектуальної діяльності, основне завдання якої полягає в аналізі, обґрунтуванні перспектив розвитку і використанні інновацій в певній сфері життєдіяльності [4, с. 130]. Консалтинг частіше за все асоціюється з юридичним консультуванням, політичним, профорієнтаційним бізнесовим та управлінським. В той же час, консалтинг, консультування, інформаційний супровід невід'ємно супроводжувало розвиток системи освіти в історії. Порада, настанова, філософський діалог, стимулююча бесіда, мотиваційний тренаж та інші види взаємодії, які надавали змогу поглибити знання, поширити світогляд вихованців, створювали підґрунтя для розбудови освітнього процесу на будь-якому рівні.

Традиційно педагогічний консалтинг трактується як інноваційна технологія розвитку педагогічних кадрів та допомоги сім'ї щодо вирішення проблем, пов'язаних з навчально-виховною діяльністю, а також супровід учня в освітньому процесі [1]. На нашу думку, це доволі вузьке розуміння не охоплює вплив соціального середовища та партнерства і концентрується здебільшого на рівні середньої освіти. Не ототожнюючи педагогічне консультування із консалтингом в освіті, зазначимо, що останній презентує інституціональний підхід,

який доповнює обмежену сутність педагогічного розуміння консалтингової діяльності.

Консалтинг в освіті, який є складовою педагогічного консалтингу в широкому сенсі, розгалужується з урахування специфічних тенденцій, які обумовлюють цей процес. Так, Н. Василенко визначає наступні: технічний прогрес, що приводить до ускладненню вирішення проблем взаємозалежності, добробуту, освіти, лідерства, прийняття рішень і, як наслідок, підвищення потреби у співробітництві між окремими людьми та групами; криза людських ресурсів, що виявляється в їх нераціональному користуванні, зокрема недостатній увазі особливостей етнічних меншин, жінок, молоді, людей з обмеженими можливостями, осіб похилого віку, без освіти; наявність консалтингових можливостей працівників різного рівня, що проявляються у потенційних навичках консультантів, тренерів, викладачів, інструкторів, радників і за умови відповідного навчання можуть виконувати функції внутрішніх консультантів у своїх організаціях і групах [1].

Сутність педагогічного консалтингу в системі вищої освіти виявляється у тому, що, з одного боку, власне освітні структури здійснюють послуги консалтингового характеру різним організаціям та групам населення, з іншої – ці структури та педагогічні працівники освітньої сфери можуть бути споживачами консалтингу в напрямках професійного зростання та особистісного розвитку, методичного та ресурсного забезпечення навчального процесу й наукових досліджень, позиціонування на ринку освітніх послуг та ін.

Фахівці (Н. Василенко, В. Сидоренко, С. Шмалей) до освітніх установ, що здійснюють консалтинг відносять вищі навчальні заклади, науково-освітні центри, агентства. Вони можуть надавати такі види консалтингових послуг: допомога у розробці програм розвитку шкіл, коледжів, вузів за посередництвом корпоративного, групового та індивідуального консультування та навчання; здійснення інноваційних розробок в області освіти дітей та дорослих у межах державного замовлення та згідно з контрактами з різними установами; проведення різних видів діагностування та локальних соціально-педагогічних досліджень для освітніх установ інноваційного типу та експериментальних майданчиків з метою узагальнення досвіду і визначення перспективних напрямів розвитку тощо [1; 3; 5].

У зв'язку з вищезазначеним кожен заклад вищої освіти є суб'єктом консалтингового процесу водночас із потребою здійснення внутрішнього консалтингу. Педагогічний консалтинг водночас сполучає в собі елементи організаційного, управлінського, психологічного, соціально-педагогічного. В умовах посилення культуротворчої місії закладу вищої в добу інформатизації та

глобалізації, змістом педагогічного консалтингу є: по-перше, консультування керівників щодо концептуальних засад трансформації закладу в нових соціально-культурних умовах, організаційних чинників здійснення цього процесу; по-друге, надання консультаційних послуг професорсько-викладацькому складу, що ґрунтуються на сучасних досягненнях педагогічної науки; по-третє, поради та настанови студентству на різних етапах навчання у вищому навчальному закладі (адаптація першокурсників, професійне влаштування представників старших курсів, активізація студентського самоврядування); по-четверте, психологічне консультування учасників освітнього процесу; по-п'яте, соціально-педагогічний консалтинг з метою ефективного супроводу студентів у процесі соціалізації, налагодження міжособистісних, групових зв'язків, партнерських взаємин з різними інституціями соціуму, розвитку соціальної культури в сучасних умовах; по-шосте, перетворення закладу вищої освіти на відкрите середовище консалтингової допомоги (наукової, методичної, освітньої).

Підвищується питома вага інформаційних, зокрема дистанційних, послуг, що потребує додаткової уваги до новітніх технологій та засобів комунікації, в яких не тільки викладачі, але й студенти можуть брати активну участь і консультувати представників інших вікових і соціальних груп. Це сприятиме транслюванню моделей соціально-позитивної поведінки, наприклад, профілактиці ейджизму (вікової дискримінації) та долученню студентської молоді до соціально-позитивної активності (громадської діяльності, волонтерства) в статусі її ініціатора та суб'єкта.

Змінюватимуться не тільки завдання та зміст консалтингових послуг, але також його форми. Традиційні для вищого навчального закладу консалтингові заходи (нарада, методичний семінар, консультація та ін.) змінюватимуться на новітні (освітній коучинг, мотиваційний тренінг) та інтерактивні (Інтернет-конференція, ведення тематичного блогу, інтелектуально-просвітницький флеш-моб, евристичний квест та ін.), використовуватимуться форми роботи, які запозичуються з інших видів професійної педагогічної діяльності (технологія «рівний-рівному», робота у відкритому соціальному середовищі територіальної громади).

Таким чином, в сучасних соціокультурних умовах актуалізується запровадження педагогічного консалтингу як фактору оптимізації освітнього процесу у вищому навчальному закладі. В цьому процесі особлива увага приділяється консалтинговому супроводу студентської молоді, яка потребує недирективного керівництва і може стати інтелектуальним ресурсом консультативної допомоги у інформаційному середовищі. Перспективою подальшого

дослідження є обґрунтування оптимальних механізмів та запровадження моделі консалтингової служби у вищому навчальному закладі, розробка методичного забезпечення її діяльності як на внутрішньому рівні закладу вищої освіти, так і з метою забезпечення соціального партнерства у сфері консалтингу.

Література

1. Василенко Н. В. Консалтинг в образовании: учеб. пособие / Н. В. Василенко. – СПб. : КультИнформПресс. – 2011. – 274 с.
2. Про вищу освіту : Закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556 // Відом. Верховної Ради України. – 2014. – № 37/38. – Ст. 2004.
3. Сидоренко В. В. Педагогічний коучинг як інноваційна технологія науково-методичного супроводу професійно-особистісного розвитку вчителя в системі післядипломної освіти / В. В. Сидоренко // Наукова скарбниця освіти Донеччини. – Донецьк. – 2014. – № 3 (14). – С. 13-19.
4. Соснина Т. В. История возникновения и развития консалтинга / Т. В. Соснина // Управление образованием: теория и практика. – 2013. – № 2. – С. 129-144.
5. Шмалей С. В. Розвиток управлінського консалтингу у системі освіти / Шмалей Світлана Вікторівна // Проблеми сучасної педагогічної освіти. – Ялта. – 2006. – Вип. 9. – С. 76-83.

Наталья Максимовская. Сущность и содержание педагогического консалтинга в высшем учебном заведении.

Рассматривается консалтинговая деятельность как один из механизмов совершенствования образовательного процесса высшего учебного заведения. Педагогический консалтинг в условиях социально-культурных трансформаций способствует оптимизации организации учебной деятельности, повышению квалификации педагогических работников.

Ключевые слова: педагогический консалтинг, учреждение высшего образования, студенческая молодежь.

Nataliya Maksymovska. Nature and contents of pedagogical consulting at higher education institution.

The article reviews consulting as one of the mechanisms of improving education process of an education institution under. Consulting is viewed as a type of intellectual activities, main task of which is to analyze, substantiate the perspectives of development and use innovations in a certain field.

Keywords: pedagogical consulting, higher education institution, student youth.

Стаття надійшла до редакційної колегії 28.10.2016

Малихіна Олена ЄвгенівнаХарківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди**ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ
ПЕДАГОГІВ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ**

У статті проаналізовано сутність поняття «мовна особистість» та підходи до її вивчення. Визначено основні напрями дослідження мовної особистості майбутнього педагога, виокремлено деякі шляхи її формування.

Ключові слова: *вчитель, мовна та мовленнєва підготовка, мовна та мовленнєва компетенція, мовна особистість.*

Професія педагога належить до соціономічних професій, що передбачають взаємодію людей між собою. Людині цієї професії притаманні такі властивості: вміння керувати, слухати, широкий кругозір, мовленнєва культура, рішення нестандартних ситуацій та ін. Виходячи з вимог, що висуваються до педагогічної професії, можна констатувати, що мовленнєві якості особистості є професійно значущими властивостями, а невиразне мовлення та наявність дефектів у ньому є протипоказанням для здійснення педагогічної діяльності, оскільки мовлення є основним засобом передачі суспільно-історичного досвіду.

Питання мовної підготовки майбутніх педагогів розв'язується в межах різних термінологічних понять, а саме: мовна компетентність, мовленнєва компетентність, комунікативна компетентність, культура мовлення та мовна особистість вчителя.

Мета статті – визначити шляхи формування мовної особистості майбутніх педагогів з позиції психологічної науки.

Поняття «мовна особистість» неодноразово ставало предметом комплексних досліджень у лінгвістиці, філософії, психології [2]. Так, у лінгвістиці склалося два підходи до вивчення мовної особистості: перший передбачає цілісне вивчення особистості на матеріалі всієї сукупності створених нею текстів, другий – сконцентрованість дослідників на окремому прояві мовної особистості. У філософії дане поняття розглядають як системне утворення, що визначається сукупністю безперервно взаємодіючих між собою знаків, символів, властивостей та дій індивіда; систематизуються властивості особистості, що дозволяють характеризувати її як мовну. У психологічній науці, зокрема у психолінгвістиці, увага дослідників